



Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Qvarti. De eleemosynæ necessitate, siue de eo, quòd eleemosyna generatim accepta interdum cadat in præceptum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

meminimus, eleemosyna magna erat: Neque enim omnem, quem habebat, victum in gazophylacium coniecisset, nisi ingenti charitate & deuotione flagrasset. Ex tertio demum magna dici valet, etsi istuc non admodum propriè, quæ gratos feruentesque fortitur precatore, vel quæ in hac, vel in altera vita liberaliter remuneratur.

C A E T E R V M magisne spectanda sit eleemosynæ quantitas ex animo, quam ex dono; an verò è diverso, magis ex dono, quam ex animo, id regula, quæ nusquam fallat, tradi vix potest: Nam & dona plerunque sunt diuersa, & eorum, qui donant, animi & scopi plurimum sunt varij: Generatim tamen dici queat, si voluntatis propositum fuerit sanctum, & quod in eleemosynam exponitur, proprium, iustoque titulo obtentum, in ratione meriti, eam maiorem censendam, quæ nascitur ex maiori fide & charitate: In ratione autem satisfactionis, quæ secundum se maior est: siquidem meriti quæritas, præcipuè spectatur ex operis bonitate; satisfactio autem ex operis difficultate, vel ex molestiæ, quæ operæ adiuncta est, magnitudine. Certum est autem eò vnumquodque opus sanctius haberi, quò maiori charitate fuerit ornatum, eò autem difficilius, quò suapte natura fuerit maius. Patet itaque, vnde eleemosynæ habeant, vt spiritalem effectum ex se producere valeant.

In ratione meriti maior est eleemosyna, quæ prædicat ex maiori charitate, in ratione autem satisfactionis, quæ secundum se maior est.

De eleemosyna necessitate, siue de eo, quòd eleemosyna generatim accepta interdum cadat in præceptum.

C A P V T Q V A R T V M.

DE rei eleemosynariæ utilitate actum est paulò antè, consequens nunc est, vt nonnulla quoque de eiusdem necessitate in medium adferamus. Quòd igitur pauperibus benignè facere, res sit non semper libera; ita vt quouis tempore & loco, & cù merito exerceri, & citra noxam rursus omitti queat, id ex iis, quæ supra, dū de misericordiæ & eleemosynæ ortu & natura disputabatur, perspicuū est. Siquidè inter externos charitatis actus, eleemosynam principatum tenere ostensum est. Cùm ergo proximi dilectio inter Euangelicæ legis præcepta potissimum locum sibi vendicet, fit, vt ea omnia præce-

præcepti vim obtineant, citra quæ ea dilectio salua consistere non valet. At ea locum suum tueri nequaquam potest, nisi ita comparati simus, vt & bene illi velimus, & benignè rursus, si necessitas id postulet, & adminiculandi facultas suppetat, eidem faciamus. *Qui habuerit substantiam huius mundi, scribit Ioannes, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas DEI manet in eo? quasi dicat: nullo modo.*

AD hæc certum est, nulli prorsus mortalium sempiterni ignis supplicium irrogari, nisi propter violatum aliquod præceptum: atqui supremo illo mundi die, plurimi ob neglectum elemosynæ studium æterni ignis cruciatibus addicentur; planum est enim illud CHRISTI: *Discedite à me maledicti in ignem æternum. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum, hospes eram, & non collegistis me &c.*

HVIC loco cognatum est, quod de diuite epulone apud Lucam legitur. Nam etsi luxus, quotidiana comestatio, cæteraque, quæ his adiungi plerunque solent, causam illius vehementer grauauerint, præcipua tamen damnationis illius causa extitit, summa eius in summè miseris duritia, & inclementia.

SED neque multum quoque ab hoc exemplo disidet, quod de altero diuite apud eundem Euangelistam extat. *Quid faciam, aiebat ille, quia non habeo, quò congregam fructus meos. Et dixit, hoc faciam: destruaui horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea. Et dicam animæ meæ: Anima habes multa bona, posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Hæc diues ille prorsus infanè & stolidè. Vnde Basiliius cognomento magnus: Non fuit memor communis naturæ; non putabat, superfluum in egenos distribuendum esse, nullam præcepti habuit rationem: *Ne abstineas benefacere inopi, & elemosynæ & fides ne deserant te. Et frange esurienti panem tuum.* Et omnes Prophetæ, & omnes Doctores vociferantes non audiebantur; sed horrea quidem propter repositorum multitudinem angusta dirumpebantur, parcum verò cor non replebatur.

DENIQUE lex noua non minorem perfectionem & charitatem exigit ab homine Christiano, quàm lex vetus quondam exigebat ab homine Iudæo, sed hæctenus maiorè, quatenus noua veteri multis partibus præstat: Atque Iudæis non solum primitiæ,

Ea omnia cadẽ in præceptum, citra quorum obseruationem proximi dilectio salua consistere nõ potest. 1. Ioan. 3.

Nemo damnat, nisi propter violatum aliquod præceptum.

Matth. 25.

Cap. 16. Diuitem epulonem non tam luxu, quàm immisericordia dānauit.

Luc. 12.

Orat. 1. ad diu.

Eccles. 4. 7.

Etai. 58.

Lex noua nõ minorè exigit perfectionem, quàm lex vetus; sed certā quodā ratione maiorē.

communesque decimæ, & alia eiusmodi indicebantur; sed certæ quoque eleemosynæ; compertum est enim illud Deuteronomij: *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ; idcirco ego præcipio tibi, ut aperias manū tuam fratri tuo egeno, qui tecum versatur in terra.* En grauissimum de egenorum sustentatione præceptū, quod æquè strictè, vel strictiùs quoque hac ætate obligat CHRISTI Sacramentis initiatos, atque olim obligabat Iudeos. Constat namque, quod de pauperum cura hinc decernitur, non pertinere ad iudicia, vel cæremonias; sed ad legem morum, & placita naturæ. Quæ autem eiusmodi sunt, ea ad sui obseruationem obstringūt omnes; & eos certa quadam ratione ampliùs, qui maiorem fidei diuinæque gratiæ lucē hauserunt.

TRIBVS his argumentis planè inuictis addo, non eos solū violati præcepti reos fieri, qui infontem, vel fontem quoque; priuata autoritate occidunt; sed eos etiam, qui, quos poterant, & debebant, à morte nō defendunt: Tales autem, communi sanctorum patrum sententia sunt, qui fame morientes, cum possent, non pascunt. Ambrosius: *Pasce fame morientem; si non paueris, fame occidisti.* Gregorius: *Qui commune DEI munus sibi vendicant, tot quotidie perimūt, quot morientium pauperum subsidia, apud se abscondunt.*

ADDO denuo, permultos passim tantis opibus affluere, ut in domesticum & necessarium vsum omnes absumere nequaquam valeant; at verò quod ad familiam alendā, statumque honestè tuendū absolutè est superuacaneum; alteri autē, ut viuat, vel statui suo conuenienter viuat, simpliciter necessariū: hoc totum, si summis Theologis fides est, ut sanè magna est, nō est occupantis, sed eius, cui ad naturæ, vel personę sustentationem simpliciter est necessarium, adeoque certa quadam ratione violenter detentum est. Ambrosius: *Quod plus est, quàm sufficeret sumptui, violenter detentum est.* Hieronymus: *Alienā rapere conuincitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur.* Verū de duobus his argumentis paulò post ex instituto: *Vt quæ rei eleemosynariæ summam quodammodo contineant.*

ADDO tertio & postremò graue præceptum (quippe quod legum, & præceptorum omnium basis & fundamentum existat) editum extare, quo id aliis præstare iubemur, quod nobis in pari periculo, casu, vel difficultate constitutis, ab aliis præstari meritò optare.

Cædis rei sunt,
qui cædē, quam
possunt, nō im-
pediunt.

Pasce. d. 86.
P. 3. cur. past.
ad. 22.

Sicut hi. d. 47.
Hospitalem d.
42.

Matth. 7.

optaremus, vel iusto sanè titulo optare possemus. Cùm itaque accidere queat, vt in tale aliquod vitæ discrimen adducamur, vnde, nisi alterius ope erigamur, eluctari nullo modo valeamus, efficitur, vt nos quoq; (ni in naturæ legem committere fortè velimus) in simili vitæ, fame, aut fortunæ discrimine vel difficultate hærentibus, pro viribus opem ferre obligemur.

His rationibus maioris lucis roborisq; causa aliquot Patrum & Scripturarum sententias adiicere placet. Cyprianus igitur in oratione de opere & eleemofyna, inter cetera, ita scribit: Nunquã, fratres, admonitio diuina cessauit, quò min^o in Scripturis sanctis, tam veterib^o, quàm nouis semper & vbiq; ad misericordiæ opera, DEI populus prouocaretur. Et canente & exhortante Spiritu sancto; quisquis ad regni cœlestis sp̄e instruitur, facere eleemofynam iubetur. & infra: In Euangelio Dominus doctor vitæ nostrę, & magister salutis æternę, viuificans credentium populum, & viuificatis consulens, *inter cœtera sua mandata diuina & præcepta cœlestia nihil crebrius mandat & præcipit*, quàm vt insistamus eleemofynis dandis. Facit huc quoque illud Hieronymi:

QUI clementiam non habet, nec indutus est viscera misericordiæ, & lachrymarum, quamuis spiritale sit, nō implet legem CHRISTI. & illud Pelagij Pontificis Maximi: Qui negat, misericordiam faciendam necessitatem patientibus, ipsum CHRISTVM negat, qui est misericordia & veritas, *& omnibus necessitatem patientibus subuenire iubet*. & illud Ambrosij: Hęc & alia officiorū præcepta propria sunt singulorum, *misericiordiæ communis est usus; ideo commune præceptum est*. Omnibus ætatibus, omnibus officiis necessaria est, & ab omnibus deferenda. & illud Augustini:

CAETERVM dispendium est magnum, si DEVM de DEI dono promereri nolueris, aut cùm tibi Dominus ad hoc dederit, vt dispenses, eiusdem delegata non serues. Semper enim sua Dominus sibi dispensanda interim commendauit. *De re sua pauperibus dare præcipit, cur dantis iussum contemnis? cur Dominum iubentem dare non audis?* Facile enim pecuniam acceptam poterit amittere, qui, quod accepit, in lucrum noluerit erogare. & illud Gregorij Magni:

DICUNT quidam: concessis vtimur, aliena non rapimus; etsi digna misericordiæ retributione non agimus, nulla tamen peruersa perpetramus. Quod idcirco sentiunt, *quia videlicet aurē cordis*

Id aliis præstare obligamur, qđ iure nobis ab aliis præstari vellemus.

Qui clement. d. 86.

Epist. 2.

In singulis d. 86.

Ser. 76. de temp.

P. 3. cur. pass. admi. 22.

Luc. 16. *à celestibus verbis claudunt.* Neque enim diues ille, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide, aliena rapuisse; sed propriis infructuose usus perhibetur, eumque post hanc vitam vltix flamma suscepit. & illud Gregorij Nazianzeni:

Ser. de pan. am. CAETERVM multò magis *mandato diuino moueri debemus.* Quodnam porò hoc mandatum est? at videte, quæso, quàm constans sit, minimèque fucatum. Neque enim hominibus Spiritu sancto afflatis satis fuit, semel atque iterum de pauperibus sermonem habuisse; neque quidam duntaxat de his rebus verba fecerunt, reliqui minimè, aut alij copiosius, alij parcius, veluti de re non ita magna, nec admodum necessaria; verùm & omnes in vniuersum, & sedulò quisque, & primùm vel inprimis ad eam rem nos hortatur; nunc admonentes, aut comminantes; nunc exprobrantes; nonnunquam etiàm eos, qui hanc virtutem assequuntur, laudibus efferentes, nimirum vt assidua commonitione, nos ad præcepti huius expletionem inflamment. & illud tandem Chrysofomi:

Hora. 34 ad Antio.

VIDEAMVS & huius mandati vim, & quantam potentie superabundantiam habeat liberalis eleemosyna, vt lucrum ex ea conflatum agnoscentes, eam promptè transigamus. Nam fortè tanta est eius facultas, vt non solùm peccatum detergat, verùm ipsam quoque mortem effuget. EN omnes isti, pluresq; ex veteribus alij misericordiam diuinitis præceptam asserunt.

PORRÒ autem Scripturæ, quæ præcepti speciem præseferunt, etsi non omnes absolute præcipiant, sunt quàm plurimæ. Ex vtroque Testamento attingam nonnullas; scriptum est ergo: Si vnus de fratribus tuis, qui moratur inter portas ciuitatis tuæ, ad paupertatem deuenerit, non obdurabis cor tuum, neque contrabes manum tuam; sed aperies eam pauperi. item: Noli auertere faciem tuam ab illo paupere. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitiuerit, da illi aquam bibere. item: Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum. item: Quod superest, date eleemosynam. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, date & dabitur vobis. Vendite, quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt. Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. item: Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat. item: Diuitibus huius sæculi præcipe, non sublimè sapere: neque sperare in incerto diuitiarum, sed in DEO vno. Bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,

thesaur.

thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. Mitto reliqua, ne in re non profus ignota, iusto operosior videar.

CVM ergo Scripturæ & Patres eleemosynam dandam esse clament, pluresque graues rationes validè id confirment, nulla est causa, cur quispiam, eleemosynane generatim accepta, sub præceptum cadat, in quæstionem vocet, aut quicquam omnino ea de re dubitet. Verùm quòd non eadem omnium præceptorum sit ratio, neque eadem rursus omnium obligatio, res monere videtur, vt paucis hoc loco explicemus, quando, & quos, & quatenus præceptum illud obliget.

De extrema egestatis casu, hoc enim occurrente, præceptum eleemosynarium obligare communiter dicitur. Discutitur hic quoque, num hic casus absolutam donationem semper exigat, an verò locationem, aut mutationem interdum quoque admittat.

CAPVT QVINTVM.

VERVMENIMVERO licet lex eleemosynam generatim indicet; attamen quòd hoc legis decretum, vnum ex eorum numero sit, quæ fieri aliquid iubet, adeoque non semper obligant; sed pro loci, temporis, & reliquarum circumstantiarum ratione tantum: ob id doctrinæ methodus postulare videtur, vt hinc ordine exponamus, quando, & quos obliget. Pendet autem nodi huius solutio maiorem partem ex diuitum, & pauperum qualitate, eorundemque inter se discrimine. Constat namque, non omnes, qui diuitum nomine veniunt, æquè opulentos esse; neque omnes rursus, qui pauperum appellatione censentur, æquè miseros esse.

ASSIGNANT autem, qui hac de re disputant, tres diuitum ordines, & totidem pauperum classes. Sunt enim diuites (quos pauperes rectius dixeris) qui id vnum possident, quod naturæ sustentandæ absolute est necessarium: Sive qui vnum hoc solum in bonis habent, quo se suosque tenuiter alant. Sunt alij, quibus hæc ipsa, & ea præterea, quibus statum suum honestè tueantur, suppetunt:

Præcepta, quæ iubent, obligant pro circumstantiarum qualitate.

Nec omnes diuites quæ diuites, nec omnes pauperes quæ pauperes. Triplex diuitum ordo & status.

E tunc: